

Szerkesztőségi iroda:

Rimaszombat, Rimasor 25. sz. a. — Ide intézendő a lap szellemi részét érdeklő minden közlemény és levelezés.

Bérmennetlen levelek nem fogadtatnak el.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Előfizetési díj:

Egész évre . . . . 4 frt.
Fél évre . . . . 2 frt.
Negyed évre . . . 1 frt.
Egyes szám ára 10 kr.

GÖMÖR-KISHONT.

VEGYES TARTALMU HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN HÉT VASÁRNAPJÁN.

Kiadó-hivatal:

R.-szombat, Losonezi-utca 24. sz. **Rábely Miklós** könyvnyomdájában. — Ide intézendők a kiadóhivatalt illető előfizetési pénz-, hirdetmény-, nyiltér- és felszólamlások.

Hirdetési díj:

Egy négy hasábos petitsor térfogata . . . . 5 kr.
Bélyegdíj: minden beiktatás után . . . 30 kr.

Nyiltér:

Egy sor . . . . 20 k.

Előfizetéseket elfogad: A „Gömör-Kishont” kiadó-hivatala Rimaszombat Losonezi-utca 24. sz., nemkülönben minden hazai postahivatal. Az előfizetéseket legcélszerűbben postai utalvány útján eszközölhetők. — **Hirdetéseket** csupán a kiadó-hivatal vesz fel.

A községi és körjegyzőkről.

Lapunk más oldalán található „meghívás” tanúsága szerint a megyebeli községi és körjegyzői egyesület rendes évi közgyűlését f. évi június hó 3-án Tornallya városában fogja megtartani. 1871. év óta hogy a körjegyzői intézmény életbe lépett, — alkalmunk volt figyelemmel kísérni, — a községi és körjegyzők hatáskörét, működését, s azóta azon általános meggyőződés él keblünkben, hogy a községi és körjegyzői kar nélkülözhetetlen a magyar adminisztráció terén, hogy teendői és munkaköre óriási, hogy e magyar hivatalnoki karhoz hasonló közigazgatási apparátust, — helyesebben mondva hivatalos omnibust, Európa egy államába sem találhatjuk fel, amely esekély 400 frt fizetésért az ország mindenféle rendű és rangú hivatalainak rendeltét végrehajtja a községekben, és pedig oly formán, hogy ő egy személyben a hivatalfőnök, írnök, díjnok, bíró, hivatalszolga, gyalog-postás, kézbesítő, adóvégrehajtó, leltározó biztos, egy szóval „hivatalos minden”. Méltán esodálkozhatunk tehát, hogy a községi és körjegyzők ily általános elgyöttrődés mellett nem tetszhalottak, hanem folytonosan életjelt adnak magukról, s a mi náluk díszesre méltó és nemes tulajdon leginkább az, hogy a helyett hogy inkább anyagi existenciájukról gondoskodnának, inkább a községi ügyek, a községi élet javításán fáradoznak, a mint arról meggyőződést szereztünk a mai számunkban közölt meghívójukból is, melynek legelső és főtárgyát a községi törvény revíziója képezi. Hogy pedig a községi törvény e mai kor kiválmainak már nem minden tekintetben felel meg, azt bizonyítanunk felesleges, hiszen a törvény megalkotása óta tizenkét év repült el felettünk, mely idő tartama alatt a számtalan törvény, melynek végrehajtása a községek vállait nyomja, — gomba módra termett, — és sajnosan kell tapasztalunk, hogy megyénkben a legtöbb község a hosszú 12 év alatt mai napig sem készítette el saját előjáróságának teendőire vonatkozó szabályrendeletét, melyben szigorúan meg lenne határozva az összes előjárók jogai és köteleiségei, egymáshoz viszonyuk. Pedig az 1871-ik évi községi törvény eléggé szabad-elvűen, önkormányzati uton akarta szabályoztatni, magával a községekkel, tekintettel helyi viszonyainkra, e nagyfotóságú kérdést. S elég szomorú dolog, hogy községi autonómiánk e szép jogát mai napig sem igyekeztünk ápolni és életbe léptetni,

hanem községi ügyrend helyett hagytuk a községek ügyeit rendtelenségben menni, mint azt lapunk mult számában Tóth Samu ur oly eelatan példával bizonyítja. De nemesak Tóth Samu ur, hanem számtalanok támadták már meg, a községi ügykezelést, s a mi legmulatságosabb e dologba, az, hogy rendszerint a szegény círculáris notáriusokat szokták bűnbaknak a t. cz. publicum előtt bemutatni; őt, ki a nép és a hatóságok mostoha gyermeke, az e kettőt összekötő láncz, melyet mindketten szeretnének lerázni nyakukról, békónak tartván ez intézményt; a nép azért, mert ő választja, ő fizeti, és mégis őt nyuzza — a hatóságok pedig azért, mert benne csak a községek által fizetett nép emberét tekintik, — s legtöbbször megvannak arról győződve, hogy bármily mulasztás történjék, — a községben annak csak a notárius az oka, — a ki pedig szegény úgy függ a nép és a hatóság kegye között, mint Mohamed koporsója a két hegy között. De azért ti nemzet napszamosai ne csüggedjete! Haladjatok „azon a göröngyös uton,“ — egyengesséte az, hiszen „csak nektek lesz az jó,“ — ha úgy ti, mint a község szép, sima uton fog járni.

Sajóhát.**Ruszkay Gyula megnyitó beszéde.**

(Felolvasatott a f. nítói értekezleten.)

T. Értekezlet! Ismét együtt vagyunk, hogy tanügyünk egyes felmerülhető kérdéseiről eszmét cseréljünk, hogy közöljük egymással, ki mit gondolt egy idő leforgása alatt, micsoda hiányt, javítani valót fedezett fel az elemi oktatás organismusában, s micsoda új alkalmas módot talált egy, vagy más tantárgy sikeresebb tanítására, egy vagy más lelkitehetség célszerűbb kifejtésére.

Elismerem, hogy ezek tekintetében is még sok a tenni való; elismerem, hogy a bölcsesség legutolsó határköve még nincs feltalálva; dacára annak, hogy mind az állam, mind az egyház, mind maga a társadalom s ezeknek jóakarata buzdítására a tanterfiak oly óriás erőt fejtenek ki a lefolyt 14 év alatt a népevelés sürgős előbbre vitele körül, hogy a haladás kézzelfogható tényei előtt — még ha ezt némelyek kétségbevonni akarják is, illendő tisztelet-kell kalapot emelnünk. De mindemelett is a haladás útján megállapodnunk nem szabad, nem csak azért, mert testünkben fekszik a tökélyesbülés végtelensége, hanem azért is, mert a művelődés-államokkal még most sem versenyezhetünk sok tekintetben.

En azonban ezen, mondhatnám belügyi kérdések feletti eszmélődést a jelen alkalommal mellőzve, egy más magasabb szempontra kívánom felhívni a t. értekezlet figyelmét. Nevezetesen a népoktatás ezéjlat, az iskolát, mint a társadalmi élet egyik factorát veszem vizsgálat alá. És kérdem, hogy a lefolyt 14 esztendő alatt, mely időköz joggal népiskolai re-

formationak nevezhető, közelebb estünk-e a reformokkal e célhoz? Vajjon a mennyivel több fáradságba kerül ma egy jó iskola produkálása, mint ez előtt csak 20 évvel is, javult-e annyival a közműveltség, a társadalmi élet? Mert ha ez a két dolog nincs egymáshoz kellő arányban, akkor önk hiába fáradoznak, elmondhatják: oleum et operam perdidit.

Már hogy én a feltett kérdésre sajnálattal bár, de nemmel felelek. Legalább falusi viszonyaink meggyőződése vezetett. Nézem az ifjúságot, mely az új aera alatt képződött, tehát a milyenek már megkellene látszani az újabb stadiumban jutott népevelés jótékony befolyásának; és nem veszem észre rajta, hogy nagyobb lenne nála a mivelődés iránti fogékonyság, az olvasási kedv, finomabb az erkölcsi érzés; azt veszem észre, hogy jobban tudna lelkesülni és áldozni ott, a hol erre szükség van, úgy jobban érdeklődnek a közelébe eső nemes intézményekért, mint a régebbi szabású emberek, pedig már ezt joggal meglehetne várni tőlük. Hanem látom e helyett, hogy az ifju nemzedék, kevés kivétellel a mint lerázza magáról, azon módo átadja magát a léhaságnak, könyvtől, templomtól, ismétlőiskolától, általában a szellemi munkától irtózik, de annál szivesebben látogatja a koremat, a mint elhitte az iskolában, hogy a föld forog, hogy a babona csak a tudatlan eszek védvéra és madárijesztője: az iskolából kilépve, ép úgy elhiszi az ellenkezőt. Látom továbbá, hogy lelkületében kevés az érzelmi tartalom, hogy a tisztesség és illem határait lépten-nyomon arczpirulás nélkül hágya át. A szülék és mások iránti tiszteletet, engedelmséget, mint alkalmatlan terhet ledobja magáról. Egyszóval látom, hogy az a szellemi készlet, a melylyel önk ellátják őket, hova-hamarabb, elfogy, hogy tehát a népevelés a társadalmi életre kiható ezéjlahoz nem jutott közelebb; hogy az önk fáradságának egy jelentékeny része kárba veszett.

Távol legyen tőlem, mintha én ezen állapotokért a népiskolát magát tennem felelőssé. Sőt jól tudom, hogy a legtöbb akadály, mely a népevelés sikerének útját állja, a megváltozott politikai viszonyokban keresendő legelső helyen. Nevezetesen az a nép, mely szigorú alárendeltségi viszonyban állott századokon nemesak a polgári hatósággal, ha saját földesurával szemben is, egy szép reggelen egyszerre szabaddá lett magányában, mielőtt lélegzetet vehetett volna. Levették a hályogot szeméről és egyenesen napfényre viték, kezébe adták a szabadságot, mely azon föltevésre vezet, hogy talán már saját jobb érzésének sem tartozik felelősséggel. A humanismus köpenyében bujtatták, mielőtt felpróbálták volna reá. Természetes, hogy ezt a nagy ugrást, ezt az erős léghuzamot középünk nem bírta meg egyszerre. Új állapot jött létre mind anyagi, mind erkölcsi tekintetben. Felébredt a függetlenségi vagy a maga szélsőségeivel; a családok szétválnak, a föld feldarabolatik — ezzel együtt hovatovább lazulnak a testvéri, rokonai patriarchalis kötelek; a család elveszti régi jellegét, az iskola nem bir a szülékben segítő társakat a nevelés nagy munkájánál nem csak azért, mert a folytonos mezei munkára kényszerített szülek nem fordíthat kellő gondot gyermekeinek szemmel tartására, hanem főként azért, mert a mily mértékben ő megszabadult a testi fenyték és függési viszony alól, azon mértékben kívánja e kedvezményt gyermekeire is kiterjeszteni, s ha mégis ez a fenyi-

T Á R C Z A.

Juniushavi teendők a virágos kertben.

A mindinkább és egyre jobban melegítő nap sugarainak hatása ugyanekes visszaturkózik az össztermészetben: a szabadban virágzó disznővények tarka és rikítóbb színben fejtik szét szirmaikat, a bokrok, cserjék és élőfák sötétebb lombzatot nyerne, s mind e jelenségek azt tanuskodják, hogy a nyár küszöbén állunk. Különféle illatozó virágok, de legkivált a rózsák most nyílnak javában, s az egész légkört dusan elárasztják illattal.

S az ember, különösen a dilettans kertész, mintegy elkábitva e hirtelenül beállott és meglepő változásnak varázsától, csaknem megfeledkezik arról, hogy a virágos kertben teendői is vannak, melyeket elhanyagolni nem szabad. Ezeknek áttekintését, röviden a következőkbe foglalom.

Junius havában leginkább ad dologt a virágágyak és utak tisztán és mindig rendben tartása; miért a rendszerető kertész, a szenvedelmes virágtenyéztőné alig hagyja abba, újra kezdi, folytonosan szorgalmazza a gyomlálást.

A mellett azonban a rendes öntözést sem hanyagolja el. Hiszen azt mindenki nagyon jól tudja, hogy a disznővényeket virágzásuk tartama alatt gyakrabban szükségös öntözniük; mint máskülönb, tehát a reggel és este még pedig jól, nem felületesen, locsoltatásukat nem is mulasztja el. A gyomlálás és öntözés e szerint a mindennapi sürgős teendőket képezi.

De minden oly munka is, mely a mult hóban elmaradt, el nem végeztetett, most haladéktalanul sikerlendő. A pázsit-szönyeget, ha nem hetenkint, akkor minden tízedik napon ajánlom learatni. A még melegágyban levő egy nyári és évelő növények palántáit ki kell ültetni, most

történik a későn virágzásra szánt őszi rózsák, Aster és nyári ibolyák, Cheiranthus annuus ültetése is. Agapanthus, Calla, Veltheimia s még néhány eddig virágcserepekben volt disznővény, szintén a szabad földbe ültethető ki. A már elvirágzott évelő disznővények, jelesül a pompás estike, Hesperis matronalis, virágzására néhány em. magasán a föld színe felett levágtatik s az ez által támadt hézagok és ür pótlására, azon tövek közelébe adunk hová előbb nyíló egy nyári növényeket; mert mi sem sérti annyira a szemet, mintha a virágy hézagok. A tavaszi száfrány, Crocus vernus hagymáskái mielőtt leveleik elhervadtak volna, nem különben a szabadban volt jáczint, tulipánt és narczis-hagymák, de még az Anemone és Ranunculus gumói is kiszedendők, s szellős, jó levegő-járta helyen szétterítettnek.

A már szépen kifejletett, még a mult hóban piquetirozott Auricula és Primula palánták, szálankint, vagy napos fekvésű virágágyba, a szabadban lesznek kiültetve.

Döntvények, bujtás és dugványokról való szaporítása, nem egy virágfajnak a legjobb öredménnyel, e hó közepetáján veszi kezdetét. Különösen a szegfüvek, Dianthus, bujtatása nem mulasztandó el.

A hidegházi növényekről eszközölt dugványokat a kiürített melegágyakba vagy virágcserepekbe adjuk. A már szabadban álló hidegházi növények — melyeket tudniillik virágcserepekben csoportosítva helyeztünk el, — hogy ha földjük száraz, esténként mérsékelten meglocsoltassanak. Igen sok ugynevezett új hollandi növényfaj meglepően díszlik, hogy ha nyáron át virágcserepeiben a földbe ássuk el.

A melegházi oly növények, melyeket a szabadban is lehet tartanunk, juniusban mindenesetre kitehetők, feltéve, hogy állandó jó időjárást remélhetünk; mind a mel-

lett óvatosak és elővigyázók legyünk, azaz kellően beárnyékolva s a zord szelek ellen védett helyre adjuk azokat.

A mi a juniusi virányt illeti, bizonynyal ez a leggazdagabb és minden túlzás nélkül lehetne mondani, hogy mintegy 24 éig Szent-Iván napig nemesak hogy meglepően szép, hanem minden nappal fokozatosan gyarapszik is. A mint a virágok királynője: a rózsza nyílni kezd, mintha versenyre kelne azzal a nyári disznővények egész sora: a nő szirm, Iris, különböző fajak, a kínai, török és kerti szegfü, Dianthus, a mécsvirág, Lychnis a gyökönke, Valerina, a perkáta Ipomea, melyet rendszeren folyóka név alatt futtatnak fel az épület falaknál és lugosokon, továbbá a fajvirág, Impatiens balsamina, a kőrís ezerjő Dictamnus, a gyűszűvirág, Digitalis, a lángvirág, Phlox, a sikkantyú, Scabiosa, a szigoráll, Veronica, de ki tudná és fogná végig elszámolni mindannyiát, hisz számuk oly nagy, — melyek Junius hóba gyönyörködtetnek szin pompájuk, illatuk és változat minőségükkel. De nem csak a szabadban, hanem növényházakba is számos virágzó disznővény köti le figyelmünket, ilyenek az Alstromeria, Arum, Cactus fajok, Crinum, Datura, Haemantus, Mimosa, Stapelia, Volkameria, valamint az Archirantes, Aselepias, Cleome, Gesneria, Gloxinia, Jásmin, Justicia, Sinningia, Strelitia, és más melegházi növények.

Végre meg kell még jegyezni, hogyha a Camel-liák első fakadásukat — természetesen, mint magától érte-tik az elvirágzás után befejezték, a szabadban helyezhető el. S ezzel a Junius havi teendők rövid áttekintése is befejezését érte. Julius hóról jövő alkalommal.

Kunszt János.

ték az iskolában itten-ottan használtatik, kész szembezártai a tanítóval. Nagyon természetes aztán, ha a gyermek esaknem egészen magára hagyva nő fel — s miután az iskolából kikerülve nem érez maga körül sem fékező hatalmat, sem szüleinek jó példája nem lehetvén rá képző hatással — ha csak vagy a természettől örökölt jobb érzése, vagy esetleg a lelkiélet mélyen érintő iskolai nevelés nem kölcsönöz neki önfentartási erőt, csak a dolgok logikai rendje áll be, ha a serdülő korban a szabadság mélységébe süllyed.

Igy állván a dolog, az iskolára néz a fenti adat, hogy a szülők is helyettesítse s ha más támasza nincs, egymagán is képes legyen testben és lélekben ép erős nemzedéket képezni a társadalomnak.

De miként? Hát úgy, hogy tartsa fenn a kapcsolatot; a meddig csak lehet, az iskolában is a gyermek között, ne várja be, hogy majd az idő hozzon rendet az abnormis állapotok közé, hanem használja fel a kezébe eső eszközöket a köznevelés előmozdítására. Igyekeznek, a meny nyire csak lehet, ezen átmeneti időszak ferdeségeit elenyésztetni.

Az alapot kötségen kívül a mindennapi iskolában kell megvetni ott kell felbresztetni a tanulási kedvet, a művelődés iránti fogékonyságot úgy, hogy az a gyermeknek vérébe menjen át s egész életére második természetévé váljék. Csak hogy népiskoláink jelen szervezete és tanterve mellett, midőn a tömörkedő tanítási való miatt, egy percnyi ideje sincs a tanítónak arra, hogy tanítványával barátságos beszélgetésbe elegyedjék, s mintegy játszva kerítse őt hatalmába; s midőn az öntudat sincs még tisztulva annyira a gyermeknél, hogy a szellemi foglalkozáshoz minden kényszerítés nélkül kedvet kapjon; midőn még oly szorító a kapcsolat az iskola és a gyermek között, hogy ez utóbbi egészen kényszerhelyzetnek tartja azt: az iskola nem adhat át kész embert a 6 évi tanfolyam befejeztével a társadalomnak, nem végezheti be egészen a ránéző fontos feladatot.

Pedig éppen az a kötelesség, hogy a nevelés ne maradjon csak töredék, hanem legyen bevégzett egész. Az a kötelesség, hogy a tanító akkor se vegye le kezét a gondját a gyermekről, mikor már az szárnyai alól kikerült.

A magasabb értelemben vett gyámokodás és ellenőrzés folyama akkor nyílik meg, midőn az iskola és gyermek között a szoros kötelékek megtárogulnak, mikor már a gyakorlati élet veszi át a serdülőt, még pedig legtöbbször azért, hogy a mit az iskola épített, azt ő lerontsa, — tehát az ismétlődő iskolában. Es itt tűnik már ki az ismétlődő iskola felállításának gyakorlati fontossága. Hogy ezen új intézmény még nálunk is nehezen tud erősebb gyökeret verni, ennek okát én éppen abban keresem, hogy talán még nem jutott eszébe senkinek szóba hozni, hogy mily nagy hatalom az a tanító kezében. A keret megvolt, de a kép hiányzott belőle. Szerény véleményem szerint e keret úgy lesz betöltve egészen, ha az ismétlődő iskola nemcsak arra szorítkozik, hogy a mindennapi iskolában tanult ismereteket újra gyakoroltassa, hanem leszen egy olyan organum, egy olyan kéz, mely által az iskola a családi és társadalmi életbe nyúl bele, s annak kelesztő kovászává válik.

Nem akarom arrogálni, mintha az, mit az ismétlődő iskoláról mondandó vagyok, már minden javítást kizárna, célozom csupán az, hogy e fontos tárgy felett eszmecserét indítsak, s ebbe a még mind ez ideig holt alakba, lelket önteni igyekezzem.

Szerény véleményem az ismétlődő iskola teendőjére nézve az, hogy itt már ne annyira közvetlenül, mint inkább közvetve legyen ráhatással az iskola a serdülő ifjú jellemképzésére és gondolkodni tanítására. Nem azt akarom mondani, hogy a megszabott iskolai órák ne tartassanak meg, mert hiszen ezekre is szükség van, hanem csak azt akarom hangsúlyozni, hogy adjunk neki módot arra, hogy otthon is foglalkozhassék szellemi munkával, próbálgassa szárnyait, tanuljon a maga lábán járni; a maga fejével, — még pedig helyesen — gondolkodni. E célra legyen minden iskolában népkönyvtár, ellátva népies nyelven irt történeti, társadalmi, egyházi, utleirási, gazdasági művekkel, s ezekből a tanítási órákon adjunk minden gyermeknek otthonra egy-egy darabot olvasás végett — még kényszerítve is — egy más órán pedig mondassuk el előszóval annak rövid tartalmát. Szóval kedveltségük meg az olvasást első helyen az ismétlősökkel, ezek után át fog szivárogni a felnőttek közé is; mert hiszen a vízbe dobott kő hullámgörűi mindig nagyobb kört ölelnek át. Így érvényesítjük befolyásunkat a családra és társadalmi életre, így őrizzük meg az iskolában szerzett kétszert a gyakorlati élet számára is; így hassunk oda, hogy ha már a tüzhelyekről kiszorult a biblia és az énekes könyv, mert talán már a korszellem nem találja magára nézve elégnék, a hely ne maradjon üresen, hanem legyen betöltve más, talán az igényeknek jobban megfelelő olvasmányokkal. A természetben sehol sincs üres tér, a földmíves családok életének ezen szellemi ürességét is tehát igyekezzünk kitölteni.

Továbbá ha a talaj már eléggé elő lett készítve, állítsunk fel ifjusági olvasó-egyletet, a mi esetleg éneklőkarrá is lehet — mert mindezek arra szolgálnak, hogy míg egyrészt elvonják az ifjuságot a kocszmától és más metelyező helyektől, s fentartják a köteléket az iskolai gyermek között — addig egyszersmind foglalkoztatják a szellemet, felbresztik a művelődés utáni vágyat, emelik a tisztesség és illemérzet színvonalát, általában a családi és társadalmi életbe egészséges vérkeringést, általános közszellemet vannak hivatva létrehozni.

Azon kérdésre, hogy miből állítsunk népkönyvtárt? Felelhetem, szorgalmazzuk ez iránt a községi választmányt, hogy e célra minden évben vegyen fel költségvetésébe bizonyos összeget, vagy ha ez nem volna rábirható, keressük meg ez iránt a közigazgatási bizottságot. Szóllíttassék fel továbbá a kormány is, hogy szerkesztessen az ismétlődő iskolások számára egy alkalmas hetilapot a mely minden iskolának küldessék meg ingyen. Ne csak Boszniaival és a hadsereggel vesződjünk mindig, hanem foglalkozzunk saját bajainkkal is!

Igy vélem én a léhaságnak indult ifjuság regenerációját létrehozni, Nem akarok a földmívesből tudóst nevelni, nem akarom az ifjuság himporát, a vidám kedélyt, az örömei iránti előszeretettel, az életkedvet elfojtani — csak meg nem esíteni szeretném a szívet, hogy tanulja meg, miszerint van lelketemelőbb foglalkozás is a kocszmázás, káromkodás és egyéb kamaszkodásnál; csak oda szeretném nevelni a népet, hogy az minden helyen és minden körülmények között tudjon nemesen örülni, nemesen gondolkodni.

Szükségesnek és időszerűnek láttam ezt önök előtt

felemlíteni, mert hiszem, hogy velem együtt látják a bajt (faluhelyen) és óhajtnak azt megszüntetni. Osztonöz bennünket a közép műveltségi színvonalának, közélebről az ifjuság művelődésének előmozdítására mindenekfelett saját hivatásunkból folyó felelősségünk érzete, — aztán követeléssel lép elénk maga a kor, mely rámutatva arra, hogy nemzetünk mily óriási lépésekkel halad előre a tanulmány minden ágában, iparban, művészetben, kereskedelemben, hangosan kiáltja hogy e haladásban a nemzet minden rétegének, tehát a leggyeszerűbb földmívesnek is osztoznia kell, helyzetéhez és képességeihez mérten, osztoznia legalább annyiban, hogy annak szellemi áldása az ő érzésében és gondolkodásában is észlelhető legyen, hogy észrevegye, miszerint egy új társadalmi élet alakult körültre, s ebben új feladatok néznek reá.

Értsük meg ezen intést s törekedjünk saját körünkben odahatni, hogy az iskola legyen a családi és társadalmi élet irányadó hatalmak — elsőrangú tényezője.

Br. Prónay Dezsőnek, a magyarországi evangélikusok egyetemes felügyelőjének székfoglaló beszéde.

(Elmondta Budapestén, 1883. maj. 23-án.)

Midőn egy ünnepélyes fogadásnak letétele végett léptem imént az oltár elé, megajánl be nem emléke ama pillanatnak, melyben először léptem ugyanezen oltár elé. Ünnepélyes volt és feledhetetlen ama nap, a konfirmáció napja volt. Miat társainak választotta léptem akkor is ezen oltár elé, hogy nevükben is hitvallást tegyek, — így szokta volt ezt rendezni a boldog emlékü Székács, — és midőn az ur asztalához járultam, e szavakkal áldott meg feledhetetlen főpásztorunk Székács: „a kinek sok adatott, attól sok kívántatik.” — E szavak visszhangja támad föl bennem ma, midőn ismét ez oltár előtt, mint hitsorsosaim választotta tettem ünnepélyes fogadást. A kinek sok adatott, attól sok kívántatik.

Sok adatott-e nekem? és sok kívántatik-e tőlem? E két kérdést intézem magamhoz és a válasz igenlő.

Sok adatott, sőt a legtöbb, mit egyházunk nyújthat, a legtöbb, a mi annak, a ki a közügyekben részt vesz, juthat egy kiválóan bizalmi álláshoz. Fogadják köszönetemet azon díszes bizalmi állásért, melyre emeltek és azon igéretet, hogy annak Isten segédelmével méltóan megfelelek, lesz életem legfőbb törekvése.

Sok kívántatik-e? ez a második kérdés, melyre a válasz igenlő, de nem olyan egyszerű, mert magában foglalja mindazon ügyek elyszerű intézését, melyek egyházunkat ez idő szerint kiválóan érdeklik.

Tudatával bírok annak, F. E. Gy., hogy koromnál fogva nem rendelkezhetem a tapasztalatok azon bőségével, melyet a dolog természeténél fogva csak az előrehaladottabb kor nyújthat, és az ifjabb, sőt még a férfikor kezdete is rendszerint nélkülöz; nem esekély kételyeket támasztana bennem e tudat, ha nem oszlatná el azokat egyrésztől azon körülmény, hogy már olyan korban nyílt alkalmam foglalkozni egyházunk ügyeivel, midőn igen sokan, egyedüli céljukat a társas élet által nyújtott szórakozások keresésében találják, hogy továbbá alkalmam volt egyházi szervezetünknek minden részletével, az egyházi kormányzatnak különféle ágaival és tokozataival a kis falusi gyülekezetnek, az esperességnek, a kerületnek ügyeivel közvetlenül megismerkedni.

De reményt nyújt e kételyeim eloszlatására az is, hogy számíthatok azok támogatására, kik bizalmukkal megtisztelve, ezen állásra emeltek, sőt remélem, hogy minden fontos ügyben, úgy mint eddig, úgy ezental is, mindazoknak közreműködése egyházunk érdekében nem fog hiányozni, kik egyházi közügyeink intézésében részt vettek. Ezen közszellem tartotta fenn egyházunkat, óvta meg szabadságát válságos időkben. Ezen közszellem adja meg jellegét minden intézkedésünknek, ezen közszellem hatása és befolyása alatt állanak azok, kiket az egyház élére állit, ők e közszellem letéteményezései, jelző kifejezői, feladatuk ennek elsajátítása, hű kifejezése. Nem szabad feledniük az írás e szavait: a ki pedig első akar lenni köztetek, az legyen a ti szolgátok. Szolgálatot kíván tőlünk az egyház, esetről-esetre kezdeményező irányadást, a közszellem helyes fölismerésén alapuló vezérletet, de egyes ember uralmát nem ismeri, szervezete a legvalódiabb önkormányzat. (Zajos helyeslés.)

De mivel ez jellege egyházi szervezetünknek, éppen azért egyes közegeitől sem kívánja egyházunk azt, hogy a társadalmi, vagy politikai közéletből ki legyenek zárva, vagy attól önként teljesen visszavonuljanak.

Magam is azon helyzetben vagyok, hogy más téren is foglalkok el bizalmi állást, részt veszek a politikai életben is. Nem tartom feleslegesnek ezen helyzetről röviden megemlékezni. Nem képzhetek magamnak ma helyzetet, melyben a politikai élet követelményei ellentétbe jöhessenek azon állással, melyet egyházunkban elfoglaltok, valamint azt sem tudom képzeln, miként hozhatna ellentétbe azon állás politikai meggyőződésemmel.

Azt határozottan kárhözhatnám, ha valaki azon állást, melyet az egyházban elfoglalt és hitsorsosai bizalmának köszön, politikai pártkülönség nélkül, — föl akarna használni politikai pártcélok elérésére. — Ettől eddig is óvakodtam, utalhatok multamra mint kerületi felügyelő, és ezental is óvakodni fogok. (Eljenzés.)

Politikai meggyőződésemhez ragaszkodom természetesen éppen olyan szikárdul, mint nézeteimhez vallásos és egyházi kérdésekben, és ellentétet közöttük még képzeln sem tudok.

De ha fölmerülne mégis a jövőben olyan ellentét a politikai élet követelményei és azon állás között, melynek követelménye, hogy egyházunk érdekeit képviseljem, ez esetben is, melyet ismétlem, még képzeln sem tudok, tudnám, mi a kötelességem. — Nem volna szabad csalódnai bennem sem azoknak, kik bizalmukkal megajándékoztak a politikai pályán, sem azoknak, kik az egyházi téren tisztelt meg bizalmukkal — legfőlegben én lehetnék gazdagabb egy csalóddal, mert tudnom kellene, hogy ott, hol elvi ellentét nem lehet, és a kötelességek összeütöközése mégis fölmerül, ott az egyén gyarlóságában van a hiba, és tudnám ebből levonni a kellő következtetést. (Tetszés.)

Feleslegesnek tartanám bővebben fejtegetni e kérdést de előle kitérni még sem akartam, röviden érinteni kötelességemnek tartottam.

Egyébiránt könnyíti feladatomat egy körülmeny. Járt uton haladni mindenkor könnyebb feladat, mint ismeretlen vidéken új ösvényeket keresni. Szerencsés helyzetben találom magamat, mert nem új ösvények fölkeresését kell feladatomból tekintenem, midőn az egyetemes felügyelői állást elfoglaltam. Járt uton haladhatok tovább, azon reményben, hogy ha követem azoknak nyomdokait, kik ez állásban megelőztek, helyesen járok el, megfelelek az egyház közöbajtásának, és helyesen szolgálom annak érdekeit.

Engedjék meg, hogy visszaidézzem emlékezetét azon férfiaknak, kiknek Zay Károly, édes atyám, Zsedényi, Radvánszky helyét elfoglaltam.

Nem akarom visszaidézni mindazoknak emlékezetét, kik több mint egy század óta egyházunk élén állottak. Megfeleltek mindannyian feladatuknak, kegyeletes megemlékezésünkre méltók ugyan mindannyian, de egy század történetét kellene tárgyalnom, és pedig egyházunk történetének egy fontos, mozgalmas korszakát, ha méltóan akarnék megemlékezni mindazon jeles férfiakról, kik evang. egyházunk egyetemes felügyelői voltak.

Csak azokról legyen szabad megemlékeznem, kiknek elnöklété alatt magam is már részt vehettem egyetemes gyűlésünk tanácskozmányaiban, kiknek vezérlete alatt magam is munkálkodhattam, kiket fájdalommal nélkülözök.

Nem melőzhetem föl, egy, gy., hogy meg ne emlékezzen arról, ki e hivatalban közvetlen elődom volt, br. Radvánszky Antalról, kihez rokoni tisztetlet és ragaszkodás, ösztönei barátság esatolt, de kinek különösen azon taradhatlan tevékenységét bámultam, melyet hajlott kora dacára egyházunk érdekében kifejtett, ama rendkívüli buzgóságot, mely őt akkor sem engedte nyugodni, midőn az emberek többsége visszavonul a közéletből, ama buzgóságot, mely tettekben nyilvánult, hogy másokat is tettekre serkentessen, ama buzgóságot, melynek ifjai heve nem egy ifjut megszegyeitene, mindannyit lelkesíteni képes volt. Fájdalmasan érint a gondolat, hogy ilyen kiváló ferfit kell nélkülözelnünk, fájdalom azon tudat, hogy annak helyét kell elfoglalnom, kinek oly szívesen küzdenék vezérlete alatt.

Fájdalom, hogy oly kevés ideig tisztelhetjük b. Radvánszky Antalt egyházunk élén. És a ki őt megelőzte, Zsedényi Ele, ő sem lehetett soká vezérünk, pedig benne ritka aldoztatkségű hivatást az egyházunk és aldoztatkségének becsét nemcsak az képezte, hogy mit és mennyit aldozott, de képezte az, hogy miként aldozott, képezte az, hogy aldoztatkságának forrása a hit és protestans egyházunkhoz való szeretetteljes ragaszkodása volt.

Es végre engedjék meg, hogy ez ünnepélyes pillanatban fölszöhalljon bennem a fűi kegyelet hangja, midőn elfoglalom azon helyet, melyen atyámat litni megszoktam volt. Nem az én feladatomból, hogy működését jellemezem, legyen ez a páratlan, elfogulatlan történetírő, ki egyházunk történetével foglalkozik, melyben neki is jut egy lap. Nekem csak egy rövid fohász legyen megengedve: lebegjen fölöttem atyám áldó szelleme, midőn itt is az ő helyét kell elfoglalnom.

A feladatot, mely reám várakozik, kijelöli egyrésztől azon közszellem, mely egyházunkban nyilvánul és annak egyik életető eleme, másrésztől kijelöli magának egyházunknak jelen helyzete.

De a jelen helyzetét csak az ismeri föl, csak az itéli meg helyesen, a ki ismeri az annak alapul szolgáló multat. Csak az itélheti meg helyesen valamely épület szilárdságát, a ki a föld alá rejtett alapfalak minőségét is ismeri, vagy ha nem ismeri, kutatja. (Helyeslés.)

Ezért engedjék meg, hogy röviden visszatérintsek egyházunknak

1. multjára,
2. ezután vázoljam jelen helyzetét, elmondjam arról nézetemet és végre ezekből
3. következtessék a jövőre.

Meglepo gyorsasággal terjedt a reformáció hazánkban. Terjedése hazánk történetének legszomorubb korszakára esik és még e szomorú korszakban is hatalmasan nyilvánult hatása, ez veté meg a nemzeti irodalom fejlődésének alapjait, a katholicizmust is versenyre serkenté, kényszeríté arra, hogy aldozzon a nemzeti kultúrának, emeljen iskolákat. Beállott nemsokára az ellenreformáció korszaka. Megkezdődött a küzdelem, mely folyt egy századnál tovább. Véres küzdelem volt és szomorú, nagy volt az elkeseredés, de még sem fajult annyira, mint nyugati Európa többi államában. A szent Bertalan-éj, a spanyol inkuiziczióhoz hasonló jeleneteket mégsem találunk hazánk történetében. A zsarnoksággá fajuló vallási türelmetlenségnek főokozói nagyrészt idegenek voltak, vagy az idegen érdekeknek szolgáltak.

A protestansok elnyomására, a vallásszabadság eltörlésére irányuló kísérletek az abszolútizmus törekvéseivel álltak kapcsolatban.

Es a vallásszabadsággért folytatott harc egyszersmind az alkotmányért, a nemzeti önállóságért vívott küzdelem is volt. E küzdelem jellemzik több mint egy század történetét. Ismerjük azokat, de méltó megemlékezni róluk, méltó azért, mert még a mai nemzedék is élt egy hasonló, ha nem is véres, de szomorú és küzdelmes korszakot egyházunkban, de méltó azért is, hogy hábit adjunk a mindennapi életnek, miszerint ma jobb idöket élünk. Tudjuk jól, mindnyáján, elnyomott egyházunk mennyit szenvedett és mennyire elgyengült e hossza harc alatt, élete a mult századok közepén majdnem a tengődéshez volt hasonló.

A gyengeség és hatalom kegyétől való függés érzete indította egyházunk tagjait a tömörülésre, a melynek következménye az egyetemes felügyelőség föllállítása és az egyetemes gyűlés alakulása volt.

E két intézmény jelentőségét a multban és jelenben legyen szabad különösen kiemelnem.

Midőn egyházunk állapota olyan szomorú volt, miut a mult század második felében, mikor egy-egy templom emelésére külön engedélyre volt szükség, melynek elnyerése csak ritka kivételes esetekben várható fejedelmi kegyelmi tény volt, természetes, hogy azon voltak, miszerint az, kit egész egyházunk az állammal szemben képviselőjének tekintett, olyan egyén legyen, ki személyes tulajdonágainál, társadalmi és politikai állásánál fogva is a lehető legtöbb alkalommal birjon az érintkezésre azon körrel, a melynek szabad tetszésétől függő kegyelmi tényeiől függött az egyház sérelmeinek orvoslása. — Azon korban, midőn még a szabad- elvű fölvilágosodott filozóf Il. József is csak türelmet és nem jogegyenlőséget tudott adni a protestansoknak, más volt egyházunk helyzete az állammal szemben, mint ma, midőn jogegyenlőség és viszonság szentesített törvényben

sarkall; ama korban, annak egyéniségénél, kit egyházunk élére állított, olyan kellékek is képeztek a lényegét, a melyek ma már a változott viszonyoknál fogva lényegtelenek. — Igaz, hogy ma is az egyetemes felügyelő van hivatva képviselni egyházunkat a kormányval szemben, de a kormány ma parlamentáris kormány és a parlamentarismus elvénél fogva esetleg rövid időközökben változó, és az egyház állását szabályozza a törvény és nem egyes ember kényelmi tényei. Az kétségtelen, hogy a ki egy nagy testület képviselésére van hivatva a kormányval szemben, annak gyakran kell az önmérséklés nehéz feladatát gyakorolni és attól óvakodni, hogy pártzempontok elfoglalták ne tegyék. (Zajos éljenzés.) Erre töreksem én is, és mindenkor szívt fogok fektetni arra, hogy ne legyek akadályozva abban, miszerint egyházam érdekeit az egyház nyilvánított önjelölésének megfelelően, ha kell, bárhol is képviselhessem. (Eljenzés.)

Az egyetemes felügyelői állás jelentőségében beállott változás jelzésével azonban már is egyházunk jelen állapotától következő kérdésre tértem át.

Vizsgáljuk tehát egyházunk jelen állapotát először kifelé az állammal szemben, másodsor az egyház befelé tekintve. Általában sarkalatos törvények, beczikkelyezett bekezdések biztosítják a vallás szabadságát és egyházunk önkormányzati jogait. Az 1848. XX. t. a hitfelekezeti közötti teljes viszonyosságot és jogegyenlőséget is világosan kimondja. Amde e törvény korántsem ment még át teljesen az életbe.

Egy új helyzetet teremtett és nézetem szerint nem esekély aggodalmakra szolgáltatott okot a gymnasiumokról s realiskolákról szóló, az országgyűlésen a közel múltban tárgyalott törvény. Nem akarom e törvény egyes intézkedéseit ez alkalommal bíráló tárgyávé tenni, de kötelességemnek tartom a főtisztelt egyetemi gyűlés figyelmét felhívni két körülményre. — Az egyik az, hogy igen kívánatosnak tartanám, ha ezen törvénnyel szemben minden egyházkerület azonos eljárást, azonos magatartást követne; kívánatosnak tartanám, ha ezen törvénnyel szemben mindazok, a kiknek az iskolai ügyekre hivataluknál fogva befolyásuk van, lehetőleg egyenlő eljárásban állapodhatnának meg; ez volna azon mód, mely leginkább biztosíthatná egyházunknak még fennmaradt jogait a középiskolák ügyeire nézve. A másik az, a mire a figyelmét felhívni kívánom, hogy a középiskolákról szóló törvény 71-ik §. nem esekély biztosítékot nyújt nekünk. E szakasz nem teszi lehetővé, hogy az állam befolyását iskoláinkra még tovább terjeszthesse, mintsem a törvény egyes szakaszai, melyek világosan a felekezeti iskolákra vonatkoznak, — azt engedik. — E szakasz teszi lehetővé, hogy netalán fölmerülő kétes esetekben a törvénynek tág magyarázat adassék. — E szakasz teszi lehetővé, hogy az iskolai ügyekben is mindazokra nézve, a melyekben az új törvény világosan meg nem változtatja az 1791. II. p. 26. törvényzikket, e sarkalatos alap-törvényünkre továbbra is hivatkozhatunk. — A középiskolákról szóló ezen új törvénynek alkalmazásától fog egyéb-iránt függni annak hatása iskoláinkra; legyen szabad remélnünk, hogy a túlbuzgóság a törvény végrehajtásánál nem fogja a különben is nehéz helyzetet még súlyosabbá tenni. — Mi pedig legyünk óvatosak és igyekezzünk fenntartani iskoláinkat egy állapotban, hogy azokhoz kifogás ne férjen, hogy minden beavatkozást iskoláink ügyébe, mely nem alapul világosan a törvény rendeletén, méltóan visszautasíthassunk és méltatlan gyanúsításoknak is elejét vehessük. (Helyeslés.)

Ha pedig okát keresem annak, hogy mi képezte indokát annak, hogy a középiskolák ügyére is az állam közvetlen beavatkozása létrejöhett, ennek egyik okát abban kell keresnem, hogy ezen állami beavatkozástól várja a hazai közvélemény azt, — a mire ma legnagyobb súlyt fektet, a magyar nemzeti kultúra hathatósabb terjesztését és a teljes biztosságot, hogy oly tendenciák, melyeket a közvélemény méltán kárhoztat — az állam nem tűrhet, nem fognak többé menedékhelyet találni. (Zajos éljenzés.)

Ez egy oly kérdéshez vezet, melyet bár mellőzhetnénk teljesen. — De nem kerüljük el a bajt azzal, — ha szemelünk el. Egyházunk autonómiaja sértetlen föntartásának lehetősége ma tényleg összefügg a magyar kultúra követelményeivel. A milyen mértékben fog szolgálatot tenni egyházunk nemzeti kultúrának — ugyanoly mértékben fogja biztosítani önkormányzati jogait az állammal szemben és a milyen mértékben tudna tudni azon aggodalom, melyet ma alap-talannak tartok, hogy egyházi autonómiaunk leple alatt oly törekvések is rejtőzhetnek vagy találhatnak menedéket, melyeket egy állam sem tűrhet, ugyanoly mértékben növekednek a veszély hogy autonómiaunk is újabb támadásoknak lesz kitéve.

Egyházi önkormányzatunk oly széles alapokon nyugszik, hogy már ezen körülmény maga is teljes biztosítékot képezhet egyházunk bármily anyanyelvű tagjai számára, hogy anyanyelvüket az isteni tiszteletnél és belügyeikben ott, hol erre szükség fenforog, szabadon ne használhassák; de nem szabad oly törekvéseknek felmerülni, habár csak elszórvá imitt-amott, ha abból nem akarjuk egyházunk kárát látni, hogy e törekvésekben azon magyar kultúra, mely ezen állam fönnállásának egyedüli biztosítéka, e hon összes polgárai alkotmányos szabadságának terjedésében és megszilárdulásában akadályt találjon. (Helyeslés.)

De mind ez épen oly szorosan tartozik egyházunknak az állammal való viszonyára, mint magára az egyház bel-életére, és eviszonsmind azon kérdés, mely az egyházra a közel jövőben a legnagyobb jelentőségű.

Azon föltételek, a melyektől egyházunk szerencsés fejlődése a közel jövőben függ, a következők, hogy milyen szolgálatot tesz egyházunk a hazai közművelődésnek, hogy mennyiben óvakodik, hogy az egyházi szervezet ne szolgáljon olyan törekvések eszközeül, melyeket az állam nem tűrhet, nem tűrheti meg, hogy társadalmilag bármely alakban, különösen például egy hitfelekezet szervezeteinek alakzatában szervezedeink lépjen fel.

De ezen föladatot úgy kell teljesíteni, hogy egyházunkban a jó egyetértés és béke fentartassék. (Helyeslés.)

Mindenekelőtt pedig lehetővé kell tenni, hogy, az egyházi kormányzattal szemben felmerülő fokozott igényeknek megfelelhessünk és pedig az által, hogy az egyházat kiemelni segítsük azon nagyon is szorult anyagi helyzetből, mely már az egyházi kormányzatnak és rendszeres működésének gyakran korlátokat szab. Ennek egyik módja az egyetemes alap megteremtése. Ezt az alapot Radvánszky b.

kezde és én is követem példáját s ezennel felajánlok arra négyezer forintot. (Zajos éljenzés.)

Végül a kerületek támogatását és az isten áldását kéri, mert nagy feladatát csak így hiszi sikeresen megoldható-nak. (Hosszan tartó zajos éljenzés.)

Meghívás.

Gömör-Kishont t. e. megye községi és körjegyzői egy-letének f. év június hó 3-ik napján d. e. 10 órakor Tornallya városban tartandó rendes évi közgyűlésére az egylet tagjai tisztelettel meghívataknak.

A közgyűlést megelőzőleg ugyanazon napon Tornallyán reggeli 8 órakor a központi választmány gyűlést tart, melyre a választmány tagjai és az egyesület tisztviselői megjelenni kéretnek.

A közgyűlés tárgyai:

1. Elnöki megnyitó és évi jelentés az egylet évi működéséről s állásáról.
2. A községi törvény revíziója tárgyában az országos központi egylet által kiadott kérdőpontok s arra készített feleletek tárgyalása.
3. Az országos egylet által kiadott több rendbeli köz-érdekű indítvány tárgyalása.
4. Az egyleti, valamint országos központi egyleti tag-sági díjhátralek befizetése iránti intézkedés.
5. Az 1882/3. évi számadások megvizsgálása s a felmentvény megadása.
6. Az 1883/4 évi költségelőirányzat megállapítása.
7. Az 1882. évi országos központi egyleti gyűlésre kiküldve volt képviselőik jelentésének felolvasása, s tárgyalása.
8. A f. évi országos központi gyűlésre két képviselő választása.
9. Az ügyrend értelmében még talán beadandó indítványok tárgyalása.
10. Elnök leköszönése s ennek folytán új elnök választás.

Azon reménynek adok kifejezést, hogy a t. községi és körjegyzői urak áthatva a sorozatba felvett tárgyak fontosságától a gyűlésre kivétel nélkül meg fognak jelenni.

Kelt Pelsőczön, 1883. május 4.

Fridrik Vilmos, egyleti elnök.

Hírek és vegyesek.

Közgyűlés. A rimaszombati dalárda rendes évi közgyűlését ma délelőtt 10 órakor tartja a községi iskola nagytermében. E gyűlésre, — minthogy igen sok és fontos tárgy kerül vitatás alá, — felhívjuk a dalárda s a dal minden igaz barátjának figyelmét.

A gömörmezei ált. tan. egylet tornallyai járásköre elnöké Bogár Lajos s-gömöri tanítót választá meg. — Gratulálunk a tapintatos választáshoz.

Majális. A rimaszombati tűzoltó testület tavaszi mulatsága ma délután lesz a Szechenyi kertben. E jótékony-célú s olesó táncmulatságra (belépti díj 20 kr.) felhívjuk a közönség figyelmét.

Jutalomjáték. Sebők Lajosnak, a városunkban időző szintársulat egyik kiváló tagjának jutalom-játéka kedden, folyó hó 29-én lesz. A darab, melyet választott, Tóth Edének egy alkalmi darabja „Az önkéntes tűzoltók.” — Ajánljuk mind a darabot, — mely még városunkban nem került színre, mind a jutalmazandót a közönség figyelmébe.

Majális. a helybeli egyesült prot. gymnasiumi ifjuság, az elemi fi és leány, — valamint a községi iskolai növendékek tavaszi mulatsága e hó 25. napján lett megtartva, azaz hogy lett volna megtartva, ha mulatságról egyáltalában szó lehetne ott, hol sem vendég, sem bor, sem táncz nem volt képes hosszabb részvételre bírni azon különben elég nagy közönséget, mely délelőtt s kora délután nagyobb hittel, mint kilátással a szép időre, meglátogatni sietett az apróság örömmünnepe. S valóban az a hideg északi szél, mely állhatatosan kitartott reggeltől estelig, nagyon is alkalmas volt különösen azokat kik a táncban részt nem vehettek, vagy abban résztvenni akartak, az otthon hagyott meleg szobába vissza-kergetni, Hanem az aranyos ifjuságon ott a táncz köröndben (az az hogy négyzögben) még e hivataln, kelletlen vendég sem foghatott ki, jártak olyan hévvel tüzzel, hogy még a lábok körül zörgő harasztot is magokkal ragadták, ezek nem érezték a hideget, azok a ragyogó szemek, azok a tánczhevetől kipirult arcok mindkét nemből elég nyíltan kifejezték a megelégedést, mellyel ez ünnepejt befejezték. Nem állhatjuk meg azonban, hogy a rendezőség arra ne kérjük, miszerint jövőre a mulatságok rendezését legalább Orbán naputánra hagyják, — mert ha tapasztalatunk és emlékezőnk nem esal a legközelebb mult négy év alatt mindig olyan idő járás tette lehagoltta nemcsak a tanuló ifjuság, de a közönség mulató kedvét is.

Egy körorvosi állomás üresedésben. A f. évi január 3. óta megüresedett rimaszécsi körorvosi állomás maig sines betöltve, holott arra a választás még febr. havában megje-tett. A járáskör érdeke azt kíváná, hogy nevezett állomás, egy lelkiismeretes szakember által mielőbb betöltessek.

Rimaszécsen. mint levelezőnk írja, — a templomot javítandó — mészgödört ástak, mely alkalommal nagy halmaz régi csontokat találtak. A csontok között volt egy kezdetleges készítésű saru, egy lópatkó, két — valószínűleg bárd gyanánt használt ekevas forma vaslap s több tárgy. — Vajha ezek a tudományra nézve, — ha ugyanily becsesel bírnak — el ne sikkadnának

Liczen a tornallyai járásban f. hó 21-én déli 11 órakor tűz ütött ki, — mely egy szerelmi dráma jelenete volt, — ugyanis él e községben egy jómódu özvegy asszony, — ki azonban egyetlen fiának feleségével sehogy sem tudott megférni, — mert két kakas egy szemétdombon, két asszony egy konyhában, — nem illik az össze, — egyszóval az anyós a fiatal menyét a háztól elűzte — azonban fia vissza akarta hozni a házhoz, — szörnyen restelte, hogy ő a legjobb módú gazdának a fia, és mégis a felesége zsidónál szolgál, — kért tehát édes anyjától 50 krt, hogy nejeért mehessen, — azonban a kegyetlen anya, daczára annak, hogy ép akkor kapott 2000 frtot, fia kérését megtagadta, — mire ez utóbbi annyira dűnbe jött, hogy saját házukat lángra lobbantotta, — midőn bosszuját végrehajtotta, haragja leesilapodott, — megjédt, mert óriási szélvész dühöngött, — s hogy szomszédait megmentse, — azon babonát teljesíté, hogy 3-szor körülszaladta a házat — azonban a babona mitsem használt, mert a lángok gyorsan terjedtek el a faluba s mintegy 8 ház és megfelelő gazdasági melléképületek lettek a lángok martalékává, a kár 25000 frtra rug. — A

nyomór nagy. A szerencsétlen tettes a lángok közé vetette magát, — azonban megmentették, mire őnmaga jelentkezett a hatóságnál, — s ezzel eggyel több a példa a f. évi óriási megyebeli tüzesetek statiszticájánál.

Villanyos csengettyük.

A találmányok korát éljük, s napjainkban a tudományos vizsgálódások és kutatások sehol sem hoztak esodálatosabb eredményt létre, mint a villanyosság alkalmazásában, mert ma már nem csak távirada jelzésekre, hanem mint mozgató erőt, teherszállításra is használják. Azonban gyakorlati értékesítése igen cselezterü s e mellett bámulatos olesó terjedelmes lakosztályokban, vendéglőkben, gyárakban, gyár- és gazdasági telepekben, hol hihetetlen gyorsasággal adhatunk jelt vele annak, a kivel beszélni akarunk az u. n. villanyos csengettyűvel. — Ezzel szerelte fel Kern Adolf a „Három Rózsa” vendéglőt s azok kik cselezterüségét átlátták, siettek magán és gazdasági épületeikben is alkalmazni. S ha hozzá vesszük az olesó art, a mibe kerül: e találmányunk virágzó ipart jósolhatunk s mi, kik ennek gyakorlati hasznáról személyesen meggyő-zöttünk, melegen ajánljuk ugy a találmányt, mint annak ügyes alkalmazóját a közönség figyelmébe.

Színház.

Május 19. „A pálinka” Zola L'assomoirja után Bus-mach és Gastinautól 5 felvonásban 8 képpel. A darab irány-mű természetesen nemes intencióval, mely célját egyszert negative a szenvedélyek megutálatása, másrészt pedig a becsületesség útjára tért kétes erköles idealisálása által akarja elérni. A darab meséje Zola regényéből ismeretes, s röviden csak annyit tartalmaz, hogy a pálinka mint erköles és egészségrontó a társadalmi élet gyilkosa, továbbá hogy a bosszuállás az ember egyik legrutabb szenvedélye, mert még akkor is működik midőn már tárgyatlaná vált. A darab folytonosságban hézagos, mi vagy az átdolgozásnak vagy rövidítésekben magyarázható, de minden esetre a já-ték és darab értékének rovására, meg azután az ilyen sok képben írott darab előadásában több gördülékenységet kíván. A személyek vastag realitással vannak alakítva, Coupeaut, Gerveiset, Bochenét, Poissant kivéve, mind haszontalan léha népség, mely utóbbiak közül Virginia, mint a busszuállás szelleme, Lorill a fővénység prototypja emelendők ki, s Nanának a darab bukott angyalának van még egy kicsiny, de erősebb színezet kívánó szerepe. Coupeaut Gáspár rokonszenvesen játszottá ugy látszik, hogy az örültek szerepei iránt előszeretettel viseltettek s azokat sikerrel játsza, a cor-nevillei harangok „Gáspárja” s a mai Coupeau mondatja ezt velünk; kívánánk azonban, hogy az átmenet a deliri-umból az örültséghez fokozatosabb legyen Az est fénye az övé. Ne Gerveiseben szintén kiérdemelte a közönség tet-zetését, leánya bukása azonban fájjon jobban, mint a hogy fájt s akkor az anya jobban kidomborodik. Poissant, ki a darab eseklevényét szándékosan tovább egyáltalában nem viszi, csupán arra való, hogy más valakit kedvesétől meg-szabadítva öntudat nélkül folyjon be a cselekvény tovább vitelébe Veres jól játszottá. Bochené a süjédt társadalmi élet jobb indulatú személyét Czakoné jól alakította ugyan, de hogy rokonszenve indicált legyen több s melegebb von-zalmat tanúsítson pártfogoltjaihoz. Virginia a darab ördöge, könnyelmű, ledér s bosszuálló, kinek szerepében a közön-ségnek nem annyira rokonszenvét, mint megvetését részben sikerült kiérdemelni Veresének. Ilyen a leghalátlanabb szerep, mely ha nem tetszik, akkor hátránya legjobban. A ha-bozás és a bosszuálás szerepének fővonása esekledeteiben ez vezesse, s e két vonás emelkedjék. — A decorateurök közül kiemelkedett Bokor (Lorill), ki egy kapzsi és zsu-gori roknt valóban sikerülten ábrázolt. — A többiek, mint Kócsy, Szabó, Fekete, Veresné s mások jól megállották a helyöket. Általában az előadás jól sikerült.

Május 20. Vidor Pálnak a „Vörös sapka” című művét adták. A darabnak meséje alig van. Egy ifju elvesz egy nőt, kiről azt hiszi, hogy leány, holott 4 éves gyer-meke van, a férj megtudja, nejét elízi, de szülei kérésének engedve végre megboesát. — Mindennek daczára érdekes alakok jelennek meg előttünk mint Ambrus István (Veres) Örzse felesége (Czakoné), fiok János (Gáspár) ennek neje (Gáspárné), Juczika Ambrus unokája (Szaboné), Szél Mátyi (Sebők), Kántor (Fekete) kik élethiven mutatták be a da-rab személyeit. A közönség igen jól mulatott az egész elő-adás alatt s esakis azon jelenet ellen lehet kifogásunk, mid-őn a magát megalatottnak vélt férj részeg czimboráival kerül elő, mely jelenet a darab hátránya nélkül, sőt lehet mondaní határozott előnyére bátran elhagyható.

Május 22. „A könyvtárnok, vagy a szelle midézök” vigjáték 4 felvonásban, írta Mozer G., fordította Follinus Aurel. Nem tartozik a külföldi szinirodalom azon termékei közé, melyek miatt szivesen lemondhatnánk saját régiebb darabjaink előadásáról, — s ámbár szereplő szin-észeink kifogástalan szorgalommal, jó részben sikerrel töre-kedtek a darab ezalatait érvényesíteni, mindazáltal e mű-nek nyelvünkre lett áttétel s itteni szinrehozatalát nyere-ségesnek nem tekintjük, — Mozer ezen ferde nézetet, mintha csak ugy válhatnék az ifjuból derék ember, ha kitom-bolja magát az iparos urhatnáságot, s a spiritualisták (szellemidézök) nyegleségeit akarja nevetéssé tenni egy rövid mesében. Az egymásmellé állított falakok, jellemek nem tevé egymást szükségessé, eseklevényeik sem cso-portosulhatnak egy eszme, egy központ körül; s reánk nézve gyakorolt idegenszerű hatása annál feltűnőbb, mert az egyetlen szerelem kivételével, alig van benne indok, mely a mi társadalmi életünkben, mint feltűnő észlelhető volna. A közönség nagyon is gyéren látogatta az előadást, — s a társulat is sokkal helyesebben jár el, ha „ujdonságai” megválasztásában csak ritkán követi a bécsi „Burgszínház”-at.

Május 24. „Az igmándi kispap” jórészben télt ház előtt s vidéken ritka sikerrel adatott. Berezik Árpád e műve, melyben egy alapjában természetellenes rendszer a papi öntelenség, az oktanal fogadalmak tarthatlansága van megragadó szinekben szemléltetendő téve, ha némi részben lélektanilag nem is lett indokolva, de közönségünkre hatással volt. Meseje a következőkbe vonható össze: Nagy Jánosné egy nagy tűzveszben, férjével, a később igmándi tanítóvá lett Nagy Jánossal együtt minden vagyonát elvesztvén, ezt Isten büntetésének tekinté azért, hogy mint leány elhagyta a zárdát, hova apácának vitetett s hogy az eget kiengesztelje, foga-dást tett a Boldogságos szűznek, miszerint ha szíve alatt viselt gyermeke fiu lesz, ezt pappá nevelí, s fiát csakugyan klastromba küldi, de a gyermek Eszतिकével, szülei gyámle-ányával együtt növekedvén fel, szívében megörzi a leánya

képét, mely őt esalagató tündérképen vissza hívja az életre, a földi örömekre, — s ezen hívásnak, miután értésére esett, hogy Esztike Király Pistával jegyeztetett el, kénytelen engedni; otthagyja a zárdát s haza megy, de papos ruhában, hogy kivetkeződére szüleit lassan készíthesse elő. — mert tudta, hogy édes apja ki benne nem kevesebb mint püspököt látott, s anyja, kinek az ő papszkodása valóságos rögeszméjévé lett, lépését nehezen fogják megbocsátani, a minthogy csaknem ugy is történt. Ez a drámai rész. A vig elem képviselője Király Pista, egy félkegyelmű, kinek legkisebb hibája a hiúság, meg Lazsák Zsuzsa, alias Stella, egy fővárosi szobaleány, a városligetbe gyalog járó divatos hölgyek jellegzetes alakja, igen okos leány, ki beszédjébe gyorsan pergő nyelvével sok tudományos dolgot zavar, a melyeket természetesen nem ért. — Pista még Budapesten házasságot ígért Zsuzsának, de nővére Nagy János menyének unszólása folytán Igmándra jő, hogy Esztikével eljegyeztessék, a mi bizonyosan megtörténik, ha az Esztike keze nem reszket s a gyűrű porba nem esik, mivel hogy a kispapot szeretvén, magais úgy akarta. Ha nem Birít nem azért áldotta meg isten olyan jó beszélő tehetséggel meg tán irigységgel is — hogy a kispap hazajövetelének, s Esz-

tike vonakodásának összefüggését, okát ki ne kutassa; rá is jön, s felfedezi a családi tanácsban, melynek végeredménye, hogy a kispap válasszon Esztike és szülei között, s a szegény fiu, ki nem érez magában hivatást az infulához, de tudja, hogy élete egy soha nem szűnő gyötrelmei lánczolata lesz, enged anyja iránti szeretetének s kész a zárdá meguntált falai közé visszatérni. Hanem azért van ott Zsuzsa épen, hogy a tehetetlen Pistát egy üveg vitriollal leöntse ami csak azért nem ártott, mert a tanító ur „vitriol“ feliratu üvegében pálinkát szokott tartani, de az ijedtség is elég volt arra, hogy Pistát házassági ígéretének beváltására bírja, s így, miután Nagy János uram rögeszméje Esztit és Pistát össze erőszakolni, nem valósulhat, könnyen következik a megoldás Esztire és a kispapra nézve is a tisztelendő ur segítségével, ki Nagy Jánosnak felhozván Abrahám és Izsák példáját, megérteti vele, hogy Isten előtt az okatlan fogadalmak teljesítése kedves nem lehet. Hadd legyenek boldogok szívök vágya szerint.

Ez estén is igyekezett minden szereplő hivatása színvonalára jutni; kifogás alá csakis Király Pista és Kadarka Rókus tulzásaí vehetők: — e részben igen kérjük a komikusokat, igyekezzenek a jó ízlés

határai között megmaradni, mert azontul csak az előadás általános sikerét kockáztatják. Elismeréssel tartozunk azonban Nagy Jánosnak (Czakóné), a kispapnak (Sebők), Birinek (Veresné), Lazsák Zsuzsának (Gáspárné), Esztikének (Olasz Terka), sőt még Petinek is (Szabó Károly), kik bensőséggel, jó felfogással, alig kifogásolható alakítással feleltettek azon egynehány fogyatkozást, melyet most már csak azért sem akarunk kiemelni, mert ilyen szorgalmas, tehetséges tagokkal rendelkező társaságról feltételezhetjük, hogy e részben is törekedni fognak a közönségünk igényeit annál inkább kielégíteni, mert csak így lesz az eddig mutatkozott közöny teljesen megtörhető.

Szerkesztői üzenetek.

V. L. Vettük, köszönjük, közöljük.
K. J. Szintén.
K. Gy. A postakönyv igazolja, hogy a kiadónak igaza van.
Gy. L. Sorát ejtjük egy kis változtatással.
B. B. Egy kis türelmet kérünk.

Felelős szerkesztő: Bodor István.

Magán-hirdetések.

Dreher Antal-féle KIVITELI PALACZKSEREK

egyedül kaphatók és megrendelhetők csakis

DIETRICH és GOTTSCHLIG-nél Budapesten,
vagy DREHER ANTAL-nál Kőbányán.

A nyáron át naponta háromszor friss töltés, a palaczkok töltése céljára eltett, legkitünőbb kiviteli palaczksereknek.

Ismét eladókat legnagyobb előnyökben és engedélyekben részesítjük.

Szives tudomásra.

Azon t. ez. közönséget, mely csak Dreher-féle kiviteli sert fogyaszt, arra figyelmeztetjük, hogy csak azon palaczkserék hamisítatlanságáért és eredetiségéért kezeskedünk, melyeknek vignetáin a „Dietrich és Gottschlig“ név világosan olvasható.

6—10

Ajnácskői gyógyfürdő.

Az Ajnácskői fürdő május 14-én megnyitván, a nagyérdemű közönségnek azzal hozatik tudomására, miszerint a szoba-árak az idény kezdetétől június 30-ig, valamint augusztus 21-től az idény végeig 50%-al olcsóbbak. —

Rendszeres savó-kúra azonnal, a szálló-kúra szeptember 1-én lép életbe. —

Postahivatal Ajnácskőn, távirdaállomás Balogfalván van. — Rendelő orvos Dr. Zsingor László, házigyógytár helyben. — Közlekedés (mérsékelt vasuti jegyekkel — miről tájékozást az állomásokon kifüggesztett hirdetések nyujtanak) Budapestről és Miskolcra naponként kétszer az Ajnácskő-sőregi állomáshoz érkezővonatokkal. — Az állomás és fürdő között naponta 4-szer kősi közlekedés tartatik fenn, személyenként 50 kr. viteldijjal. — Szobák és fürdők házilag kezeltetvén, jó és jutalmas konyha Glosz Endre kezében van. — Izraeliták ellátásáról Lusztig Dániel gondoskodik. — Lakás megrendeléseket elfogad

a fürdő igazgatóság.

A MAGYAR-FRANCZIA

BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

(alaptőke nyolcz milló forint aranyban.)

Jégkár ellen

biztosítóknak következő kedvezményt nyujt:

A megállapított alapidjnak a biztosítás megkötésekor csak 50 száztolija fizetendő.

Az engedményezett 50% alapidjnak csak azon esetben és csupán a jégverést szenvedett tételre nézve utánfizetendő, ha a kár e tétel biztosított összegének legalább 5 száztoliját teszi ki.

Aratási és cséplési költségek csak teljes károknál vonatnak le.

Az egységi árak, melyek után a díjak fizetettek, a kárszámítás alapjául még akkor is fentartatnak, ha a piaci-ár a jégverés idejében alacsonyabb volna.

Nagyobb biztosító felekkel 6 évi jégbiztosítási egyezmények is köttenek, mely módózat szerint a fél részére az általa tényleg fizetett díjak 20—20%-ja évenként tartalékba tétetvén, e tartalék a 6-dik év díjai fedezésére fordittatik.

Bővebb felvilágosítással szolgál:

A magyar-francia biztosító részvény-társaság

kerületi ügynöksége Rimaszombatban:

NAGY BÉLA urnál,

főter 19. szám.

3—3

Értesítés.

Van szerencsém a n. é. közönségnek tudomására adni, hogy 1883. ápril hó 26-án Rimaszombatban a Tompa-utca 2-ik sz. a. házban

Kovács-üzletet

nyitottam. — A nevezett üzleti téren már több évi tapasztalataim vannak, de különösen mint vizsgázott gyógykovács a lovak szabályszerű megvasalásában szerzett szakismereteim bátorítanak arra, hogy a n. é. közönség bizodalalmá kikérem, azon biztosításom mellett, hogy a kor igényeinek megfelelőleg a legjutányosabban fogom becses megbízóimat kiszolgálni. — Azon reményben, hogy a n. é. közönség becses pártfogásába veend, vagyok a n. é. közönségnek

Rimaszombat, 1883. apr. 26. Teljes tisztelettel

5—10

Kovács János, gyógykovács és kovács-iparos.

Hirdetmény.

Vállalatom a n. é. közönséggel tapintatos és szigoruan lelkiismeretes eljárásomnál fogva annyira pártolásban részesül, hogy ez által indittatva éreztem magamat, raktáromat bel- és külföldi gyapjuszövetekkel és posztókkal eddig nálam még nem létezett dus mennyiségben ellátni; az öltönyök — jelesnek bebizonyult szabóm által — saját felügyeletem alatt minden árban és minőségben készítettnek és a szövetek méterenként is kiszolgáltattak.

A n. é. hölgyközönségnek pedig becses figyelmébe ajánlom a legujabb párisi és bécsi divat szerinti satein-, beige-, mervelleux- és foulét-szöveteimet, ugy-szintén chiffon-, vászon-, asztalnemű és más courrens-czikkeimet, férfi és női-fehérműimet, csipkét, paplanokat, gobelin- és rips-ágyterítőket.

A midőn még üzletemet különösen kiházásitási be- vásárlásokra nézve mint a legelőnyösebbet van szerencsém ajánlani, kérem továbbra is becses bizalmát és maradtam

Rimaszombat, 1883. május 26.

Engel Adolf.

HERCZ ZSIGMOND

mezőgazdasági gépek és eszközök raktára. — Gépjavitó műhely.

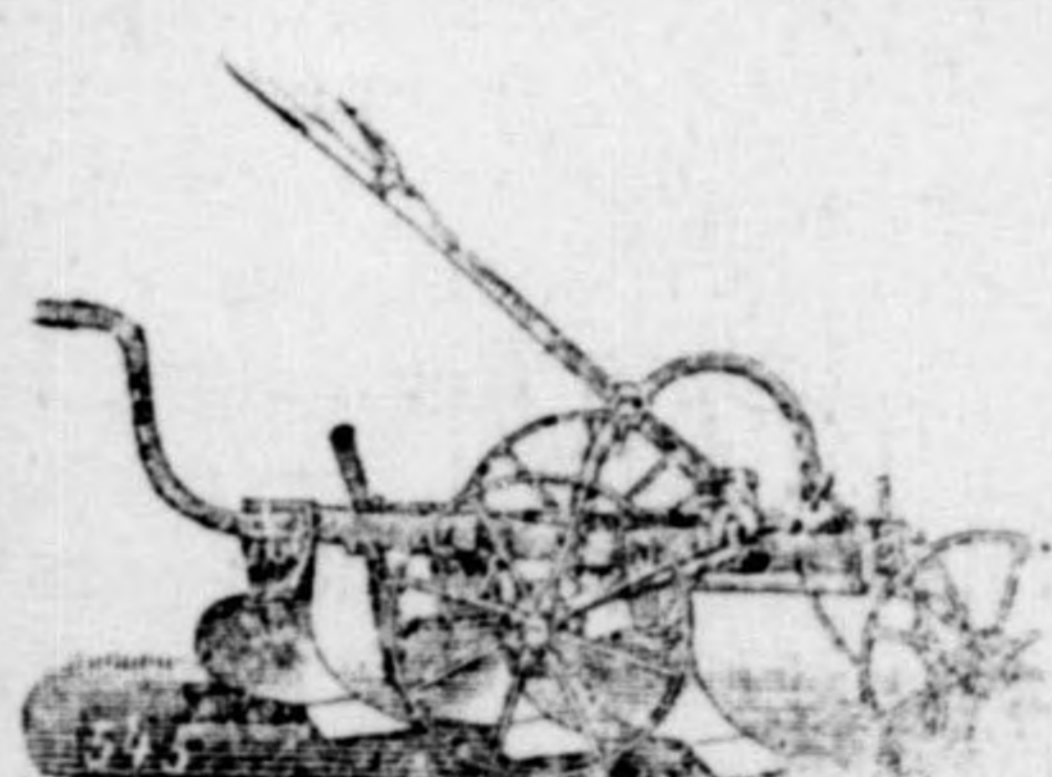
CLAYTON és SHUTTLEWORTH

3—20

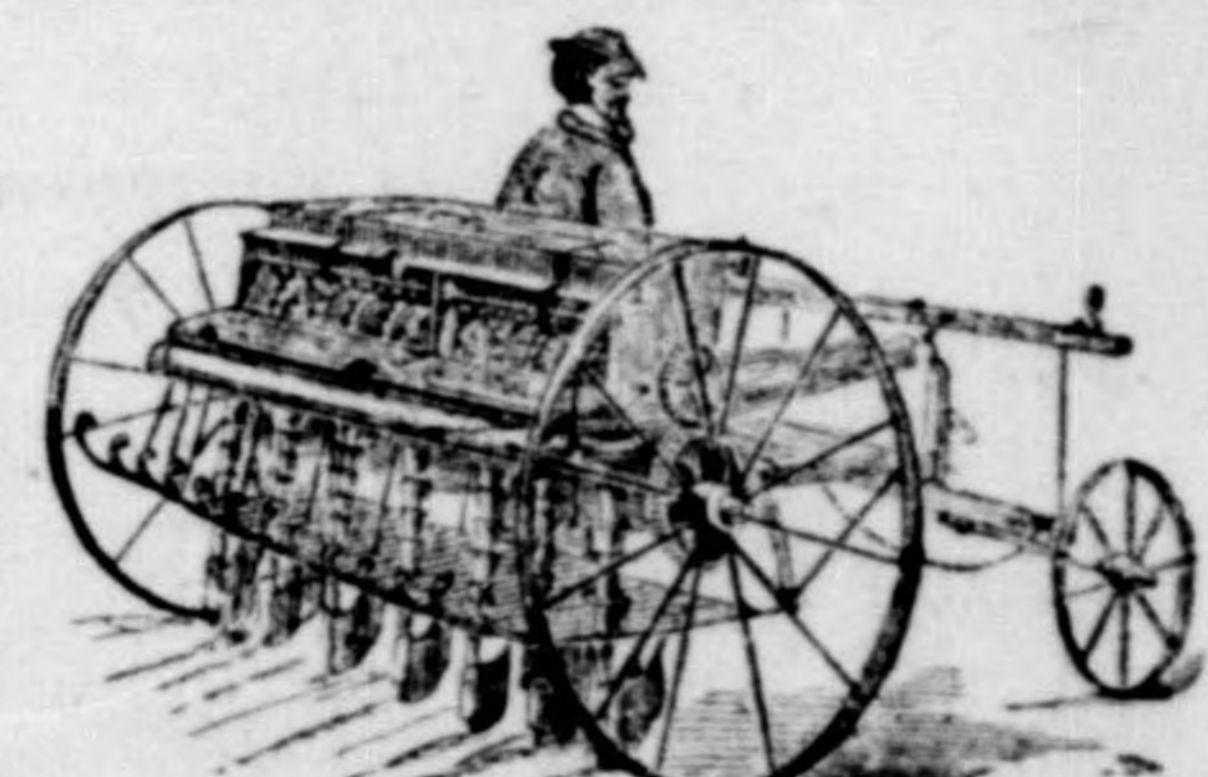
angol gépgyárosok képviselője

MISKOLCZON.

Ajánl mindennemű gazdasági gépeket és eszközöket. — Cséplőgépek: gőz, járgány és kézi erőre. — Gözmozdonyok: fa, kőszén és szalmafütésre. — Hármas és egyes ekék. — Közönséges és Backer-féle tisztító rosták

üzög tisztítóval és anélkül. Soros és szórva vető gépek, szeeska-vágók, répa-vágók, boronák, konkolyozók, kukuricza-morzsolók, daráló és malmok,

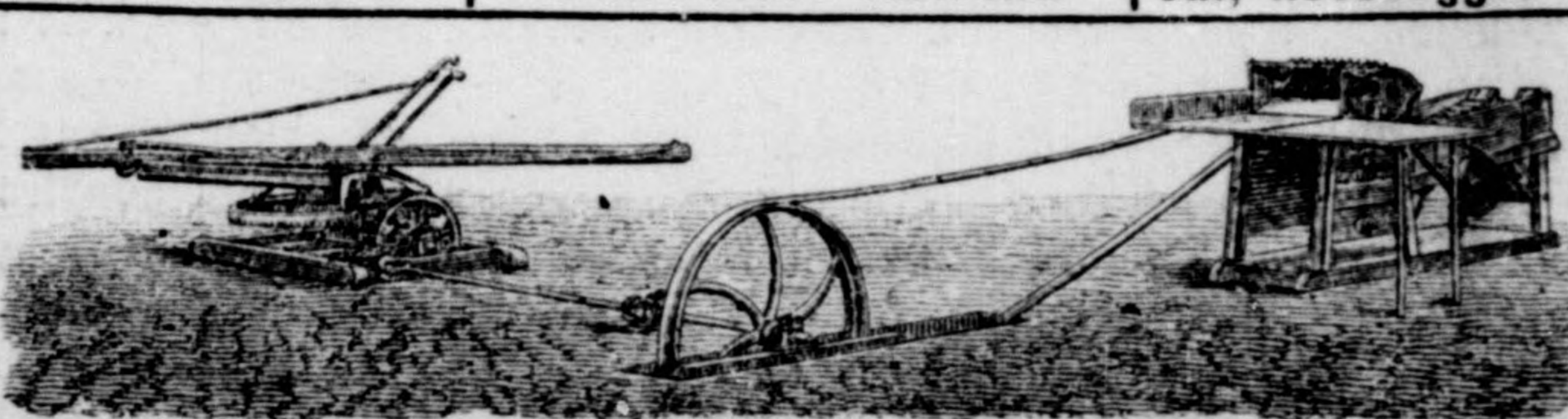

Fizetési feltételek igen előnyösek. — Göz és járgány-gépek részletfizetésre.

mindig raktáramban készletben vannak.

Próba ekékkel, árjegyzékekkel, bővebb tudósítás-sal, készséggel szolgálok.

Iroda: Széchenyi-utca 11. sz.

Raktár és javitó műhely: szabolcsi kapu 6-dik sz.